
ANIVERSĂRI ASTRONOMICE CENTENARE

Elvira BOTEZ
elvirabotez@yahoo.com

Abstract. In 1907 the Romanian Astronomy had for the first time two major events: the first popular astronomical journal “Orion” was issued and the first Astronomical Society was founded, achievements at which a major contribution Victor Anestin had. We present the steps of Romanian Astronomical Society “Flammarion” foundation, give its statutes and its members list, their activity being reflected in the “Orion” journal issues (from 1907-1912), which was for while its bulletin. We give also a brief description of the content of this journal of wide up-to-date information about the sidereal environment, being focused on popular astronomy. Victor Anestin, the editor en chief of the journal, was in touch with the amateur astronomers, through it giving them assistance with advices and publishing in it their results. We mention also that the society and the journal were very appreciated in the epoch.

Marea mișcare de emancipare științifică din Europa din a doua jumătate a secolului XIX l-a avut ca strălucit reprezentant pe astronomul – poet **Camille Flammarion** (1842-1925), fondatorul revistei **L’Astronomie** (1882) și al **Société Astronomique de France - SAF** - (1887), societate deschisă iubitorilor cerului de pe toate meridianele. Au aderat la această societate și români încă din 1891 (N. Coculescu, fondatorul Observatorului Astronomic din București), iar cărțile sale de popularizarea cu precădere a astronomiei erau citite în România de cunoscătorii de limbă franceză, iar în traducere – de marele public. Cucerit de minunata boltă cerească pe care o scrutează cu o lunetă modestă și entuziasmat de cărțile lui Flammarion, un adolescent – atunci craiovean - își va dedica întreaga viață – destul de scurtă de altfel – aceluiași idealuri ca și maestrul său, căci așa l-a considerat **Victor Anestin** (1875-1918) pe marele astronom francez. După absolvirea Colegiului Carol din Craiova, venind în Capitală ca student, dar lipsit de mijloace materiale, și ca ziarist, Anestin se va remarca mai ales prin cronicile sale științifice la revista **Foaia Populară**. Încă din 1902 publică în acest săptămânal un articol în care, amintind faptul că a popularizat astronomia acolo și în alte publicații, priveștiile cerești putând fi contemplate din orice parte a Pământului, deci și din țara noastră, scrie *„De ce să nu avem și noi un observator astronomic popular, o societate astronomică după modelul celor existente*

în celelalte țări? [...] Nu ar fi un lux înființarea unei asemenea societăți, ci o necesitate”. Inițiativa ar putea-o lua o persoană competentă, savantul astronom N. Coculescu de la Facultatea de Științe, care a studiat la Observatorul din Paris și a făcut parte dintr-o expediție științifică [pentru observarea unei eclipse totale de Soare]. Sunt peste 50 de români membri ai SAF, și desigur s-ar găsi câteva sute care s-ar înscrie într-o astfel de societate românească. „Un biet entuziast ca mine nu ar găsi un ecou puternic, însă un curent format de persoane sus puse – o modă, ca să fie așa, ar îndrepta pe mulți români pe o frumoasă cale. Instalațiile care la început ar fi sumare, nu ar putea costa mult, instrumentele de asemenea. [...] Eu unul, am cea mai mare încredere în reușita morală a unei asemenea societăți. Zic morală, deoarece n-ar fi pentru nimeni un folos material. [...] Iubirea de neam nu se arată numai prin discursuri bine meșteșugite, ci și prin fapte; a lumina poporul, a-l face să ridice ochii cu mândrie spre cer, e una din cele mai înțelepte fapte”. [2].

În 1905 devine el însuși membru al SAF cu numărul 4014, iar după vizita lui Flammarion în țara noastră cu ocazia Congresului internațional al proprietății literare și artistice ținut în București în septembrie 1906, care a constituit un eveniment de marcă pentru membrii români ai SAF, dar și pentru astronomii amatori, în anul următor va reuși să scoată prima revistă de astronomie populară din țara noastră, **Orion**, sub conducerea unui comitet de mai mulți amatori-astronomi. Ea va apărea între septembrie 1907 – octombrie 1912, fiind mensuală pentru anii I, III, IV și V și bimensuală pentru anul II(1908-1909) în subtitul revistei menționându-se pentru un timp: *Organ al Societății Astronomice Române „Flammarion”* - - **SAF ”Flammarion”**- , societate despre care aflăm încă din nr.1 al revistei:

“După stăruințele unuia dintre colaboratorii noștri, foarte mulți membri ai SAF, cum și alte persoane străine de societate, dar care au dragoste pentru studiul cerului au dat adorarea lor pentru formarea unei societăți a astronomilor-amatori din România, societate care va avea de scop înființarea unui observator popular.

D-nii membri români ai SAF, cât și oricare alte persoane, fără nici o deosebire, care vor voi să facă parte din societatea în chestiune, sunt rugați să trimează aderările lor d-lui Victor Anestin, la redacția revistei “Orion”. Societatea, după cererea tuturor celor care au aderat până acum, va purta numele de “Camille Flammarion”. [14]

Să urmărim care au fost demersurile până la constituirea definitivă a acestei societăți.

Citim în [15]:

*“În urma unei consfătuiri ce a avut loc între mai mulți amatori astronomi în redacția revistei noastre, **în ziua de 11 noiembrie curent, s-a înființat prima societate de astronomie populară “Flammarion”.***

Membrii de față au aprobat statutul, care va fi modificat, de va fi nevoie, în adunarea generală, ce va avea loc în primele zile ale lunii ianuarie 1908.” Statutele aprobate cuprindeau următoarele capitole: Scopul Societății; Membrii; Comitetul; Atribuțiuni; Veniturile Societății; Modificarea statutelor.

Eforturile depuse de Victor Anestin privind organizarea acestei societăți reies din [3]:

“În luna august a anului trecut, am scris un articol în ziarul “Adevărul” prin care spuneam că rostul înființării unei societăți pentru răspândirea astronomiei populare la noi ar fi foarte justificat.

*Mai multe persoane, dintre care unele foarte distinse, mi-au făcut onoarea să aprobe ideea mea. Cum aş fi putut face însă propagandă în jurul acestei idei, dacă nu prin o revistă de astronomie populară? Deşi ştiam greutăţile unei asemenea întreprinderi, am început cu toate acestea şi încercarea mea a prins, dovada cea mai bună este regulata apariţie a revistei “Orion”, care numără şi colaboratorii şi cititorii, răsăriţi ca din pământ. **Erau mulţi deci care se ocupau cu studiul cerului şi care nu se cunoşteau unii pe alţii. Am avut cinstea să-i fac să se cunoască. [...]***

Oricine poate să facă parte din societatea noastră şi dacă nu vrea să înveţe astrele cerului, doar le va contempla; vom fi destui care să-i arătăm frumuseţile cereşti.

Ce va lega pe membri mai întâi? O lunetă? O simplă lunetă la început va fi legătura dintre noi, căci ea va fi proprietatea tuturor.

*E visul nerealizabil? Nu. Încetul cu încetul se vor convinge mai multe persoane de folosinţa instalării unui observator popular. Nu vreau să fac pe profetul, dar eu cred că în câţiva ani de zile numai, societatea va avea un mic **observator popular** .”*

La 27 ianuarie are loc în localul Camerei de comerţ adunarea generală a SAR “Flammarion”. Sub conducerea d-lui amiral Urseanu s-au discutat statutele societăţii, rămânând ca ele să fie completate de un comitet provizoriu compus din d-nii amiral Urseanu, maior Sclia, locotenent de marină Negulescu, Victor Anestin şi avocat Mihail Negreanu

La 17 februarie are loc o a doua adunare, când s-au votat statutele în întregime şi s-a ales comitetul definitiv. [1].

În nr. 8 al revistei “Orion” s-au publicat statutele complete, aşa cum au fost votate în a doua adunare generală. [19].

ANUL I

APRILIE 1908

No. 8

ORION

REVISTĂ MENSUALĂ DE ASTRONOMIE POPULARĂ

Statutele societății astronomice române „Flammarion“

Scopul societății

Art. 1.— Se înființează în România o societate cu sediul în București, care să întrunească toate persoanele, cari se ocupă în mod teoretic sau practic cu studiul cerului sau cari se interesează de dezvoltarea și propagarea astronomiei. Societatea își propune să lupte pentru înființarea unui observator astronomic popular, să publice buletine, memorii, etc., și să înființeze cursuri populare.

Pentru ajungerea scopului arătat se face apel la toți iubitorii de știință și progres.

Art. 2.— Societatea se va numi «Societatea Astronomică Română „Flammarion».

Durata și numărul membrilor sunt ilimitate.

MEMBRII

Art. 3.— Societatea se compune din :

- 1). Membrii fondatori ,
- 2). „ activi,
- 3). „ donatori,
- 4). onorifici.

Art. 4.— Membrii fondatori sunt persoanele cari au luat parte la ședințele constitutive ale Societății și toți cei cari se vor înscrie în societate până la 1 Mai 1908, sau cari, după această dată, vor dăruia Societății o sumă de cel puțin 200 lei.

Art. 5.— Membrii activi sunt toți cari se vor înscrie în societate după data de 1 Mai 1908.

Art. 6.— Membrii donatori sunt persoanele cărora Comitetul le conferă acest titlu în urma donațiunilor făcute Societății.

Art. 7.— Membrii onorifici sunt persoanele cărora Adunarea Generală le va conferi acest titlu în urma serviciilor recunoscute de Societate.

Art. 8.— Ori-ce persoană care dorește să facă parte din Societate va adresa o cerere scrisă Secretariatului însoțită de taxa de înscriere, sau va fi prezentată de doi membrii, cari vor plăti în același timp taxa de înscriere cuvenită.

Admiterea membrilor se face de comitet în cea mai apropiată ședință.

Art. 9.— Toți membrii Societății au drepturi egale.

Art. 10.— Calitatea de membru al Societății se pierde :

- 1). prin demisiune.
- 2). prin neplata cotizațiilor în urma hotărârii Adunării generale.
- 3). prin excluderea din Societate, pronunțată de Adunarea generală.

Fondurile Societății și întrebuințarea lor

Art. 11.— Veniturile Societății se compun :

- 1). Din tazele de înscriere;
- 2). Din cotizațiile membrilor;
- 3). Din donațiuni și subvenții.
- 4). Din venitul produs de fondurile Societății.

Art. 12.— Membrii fondatori și activi plătesc o taxă de înscriere de cel puțin un leu. Cotizația anuală este de cel puțin cinci lei.

Art. 13.— Sumele provenite din donațiuni vor forma fondul donatorilor, care se va depune în efecte garantate de Stat. Numai venitul se va putea întrebuința la întâmpinarea cheltuelilor ordinare.

Art. 14.— Excedentele bugetare și alte venituri extra-ordinare vor constitui un fond de rezervă.

Art. 15.— Toate fondurile Societății se va plasa în efecte garantate de Stat, depuse la Casa de Depuneri.

Art. 16.— Cheltuelile ordinare ale Societății se hotărăsc de Comitet în limita fondurilor disponibile, iar pentru cheltuelile extra-ordinare se va cere aprobarea prealabilă a Adunării generale.

COMITETUL

Art. 17.— Societatea este administrată de un comitet compus din 18 membrii, din cari 12 vor fi din București.

Comitetul are conducerea generală a Societății sub controlul Adunărilor generale.

Ori-care membru al Societății va putea face parte din comitet.

Toate funcțiile Comitetului sunt onorifice

Art. 18.— Membrii comitetului se aleg de Adunarea generală a Societății pe timp de 3 ani. La prima sa ședință după alegere, de va fi posibil chiar în ziua alegerii, Comitetul va compune biroul Societății, alegând din sânul său un președinte, 2 vice-președinți, 2 secretari și un casier. De o camdată Comitetul se va compune din 12 membrii, iar biroul dintr'un președinte, 1 vice-președinte, 1 secretar și 1 casier.

Art. 19.— Biroul reprezintă Societatea în afară.

Art. 20.— În fie-care an comitetul se reînnoiește cu o treime prin tragere la sorți. Membrii eșiți la sorți pot fi realeși

Art. 21.— Locurile din comitet ce ar deveni vacante în intervalul dintre două adunări generale se vor completa de comitet prin cooptare, sub rezerva aprobării Adunării generale următoare. Membrul ales prin cooptare va funcționa atât timp cât urma să funcționeze, ceta în locul căruia a fost ales.

Art. 22.— Comitetul se va întruni ori de câte ori interesele societății o vor cere, însă cel puțin o dată pe lună, afară de lunile Iulie, August și Septembrie.

Pentru a se putea lucra în mod valabil trebuie să fie prezenți cel puțin 5 membrii ai Comitetului.

Toate hotărârile și deliberările comitetului se vor trece într'un registru special ținut de secretar.

Art. 23.— Deliberările Comitetului privitoare la cumpărări și vânzări de imobile, închirieri și împrumuturi sunt impuse aprobării Adunării generale anuale.

Art. 24.— Comitetul va prezenta Adunării generale în fie-care an o dare de seamă asupra mersului Societății, atât moral cât și financiar, supunând gestiunea sa aprobării acelei Adunării generale.

Art. 25.— Membrii biroului Societății au următoarele atribuțiuni
a) Președintele prezidează și conduce desbaterile comitetului și ale Adunărilor generale, veghează la menținerea ordinii în aceste adunări, etc ;

b) Vice-președinții înlocuiesc pe președinte în caz de împedicare

c) Secretarul primește și conservă toate documentele și scriptele Societății. El prezintă Comitetului comunicările primite, cererile de înscrieri de membrii și dirijează sub controlul comitetului publicațiile Societății. El redactează procesele verbale ale ședințelor Comitetului și Adunărilor generale;

d) Casierul încasează cotizațiile și păstrează fondurile Societății, conform art. 25-28. El nu poate primi nici o sumă fără a elibera chitanță din registrul special, și nu poate face nici o plată de cât pe baza unui mandat semnat de președinte sau de un vice-președinte și de secretar.

El este obligat a prezenta Comitetului la fie-care ședință o dare de seamă sumară asupra situației fondurilor, iar comitetul va aviza asupra plasării și întrebuințării lor.

Adunările Societății

Art. 26.— Membrii Societății se adună în fie-care lună la sediul Societății pentru a se cunoaște, a-și face diferite comunicări, a asculta conferințe, etc. Aceste ședințe se vor ține în prima Duminică a fie-cărei luni, afară de lunile Iulie, August și Septembrie.

Art. 27.— În fie-care an, în luna Aprilie se va ține Adunarea generală ordinară a Societății. Această adunare are de scop ascultarea raportului Comitetului asupra mersului Societății, aprobarea compturilor anului precedent și alegerea membrilor din Comitet.

Pentru ca adunarea generală, să fie constituită în mod valabil trebuie să ia parte cel puțin $\frac{1}{2}$ din numărul membrilor domiciliati în București. Orice hotărâre se va lua cu majoritate absolută de voturi.

Prima adunare generală va avea loc în Aprilie 1909.

Art. 28.— Convocarea Adunărilor generale ordinare se va face printr-o încunoștințare publicată cu 10 zile înainte în buletinul Societății sau în ziare.

Art. 29.— Comitetul va putea convoca o Adunare generală extraordinară ori de câte ori interesele Societății o vor cere. Convocarea se va face sau în buletin sau prin ziare cu arătarea ordinii de zi, printr-o încunoștințare publicată cu 15 zile înainte.

Dispoziții generale

Art. 30.— Societatea adoptă calendarul gregorian (stil nou).

Art. 31.— Ori-ce discuții streine scopului Societății sunt interzise atât în ședințele Comitetului cât și în ale Adunărilor generale.

Art. 32.— Comitetul va elabora regulamente speciale pentru administrarea observatorului Societății și pentru organizarea de cursuri și conferințe populare.

Art. 33.— Dizolvarea Societății se va putea hotărâ numai de Adunarea generală cu $\frac{3}{4}$ din numărul membrilor prezenți.

Art. 34.— În caz de dizolvare a Societății averea ei se va dona unei Societăți științifice în ființă. În nici un caz banii nu se vor restitui subscritorilor.

Art. 35.— Prezentele statute vor putea fi modificate după propunerea Comitetului, sau în urma unei propuneri scrise adresată Comitetului de cel puțin 20 membri ai Societății, cu o lună înainte de adunarea generală și cu arătarea articolelor a căror modificare se cere și a motivelor modificării.

Propunerea de modificare se va supune celei mai apropiate Adunări generale ordinare, sau, de va fi urgentă necesitate, unei Adunări generale extraordinare. Adunarea generală va putea lua hotărâri valabile în această privință numai dacă vor fi voturi exprimate a cel puțin $\frac{1}{2}$ din membrii Societății. Hotărârile se vor lua cu $\frac{2}{3}$ din veniturile exprimate.

Art. 36.— Membrii absenți pot fi reprezentați prin alți asociați. Un membru nu poate avea mai mulți de cât 10 delegații.

Contra amiral Urseanu

Președintele societății astronomice române „Flammarion»

Membrii comitetului societății astronomice române „Flammarion“

Statutele de mai sus au fost votate în adunarea de la 17 Februarie, când s'a ales și comitetul pe 1908, din următorii membrii :

Președinte d. contra-amiral V. Urseanu.

Vice-președinte d. căpitan comandor Cătuneanu, directorul institutului geografic al armatei.

Secretar d. Victor Anestin.

Casier d. avocat, M. Negreanu.

Membrii : d-nii maior C. Scia, șef de serviciu la institutul geografic al armatei, P. Chițu deputat (Craiova), locotenent de marină Negulescu, Sterie Michailceanul, Al. Andreescu, A. Zeneanu (Iasi), locotenent Urdarianu (Constanța) și I. Corbu (Bistrița-Transilvania).

Inscrierile se pot face la secretariat, str. Roșca No. 3.

S-au publicat mai multe liste ale membrilor acestei societăți în numerele **1, 2, 7, 8** și **10** anul I al revistei **Orion**, cea mai cuprinzătoare fiind ultima [17], pe care, cu câteva completări, o reproducem mai jos. Lista cuprinde pe membrii din Capitală (71) înregistrați în ordine alfabetică, cu funcția și adresa de domiciliu sau locul de muncă (în cazul în care aceste ultime date figurează în [17]), și în același mod pe cei din provincie (35). În cazul acestora, localitățile lor de domiciliu sunt înscrise în ordine alfabetică. Menționăm că printre membrii din provincie sunt și doi din Transilvania [la acea dată din afara teritoriului României].

MEMBRII SOCIETĂȚII ASTRONOMICE ROMÂNE ”FLAMMARION”

		Capitala		
G. Alexandrescu	str. Covaci	L. Michelson		
mare industriaș		Sterie Mihăi-	str. Romană,	
Julius Altman	str. Griviței, 43	leanu, subinsp.	239	
șef divizie CFR		Mihail Mitrescu	str. Polizu, 30	
Al. Andreescu	str. 13 septem-	funcționar CFR		
telegrafist	brie, 48	General P. V.	str. Sf. Apostoli	
Al. Anestin	str. Plantelor,	Năsturel		
	22	N. I.	Institute	
d-na Elena	str. Roșca, 3	Nelelcovici	meteorologic	
Anestin		Lascăr	(Adevărul)	
Victor Anestin	str. Roșca 3	Negreanu		
Slt. artilerie C.		M. I. Negreanu	str. Episcopiei,	
Apostolescu		avocat	1	
Zamfir Arbore		Paul Negreanu	str. Sf. Apostoli,	
Virgil Bejan,	str. Plevnei, 82		19	
Student		A. Negulescu	str. Dudești, 38	
d-ra E.	str. Vasile	din Marină		
Boerescu	Lascăr	D. Negulescu		
Artur Boiano-	Calea Rahovei,	prof. univ.		
vici, chimist	189	Ion Nichita	str. General	
I. B. Brociner	Soc. Țesătoarea		Lahovary, 52	
Avocat	Str. Clopotarii	C. Nutzescu		
Cazimir	Noi, 105	Lt. comandor		
Căpitan coman-	str. Icoanei, 10	Pantazi		
dor Cătuneanu		Zamfir A. Pan-	str. Apolon, 6	
A.I. Câmpescu	(Adevărul)	tazzi, avocat		
General Cica		W. Pauly	str. Graurului	
Constantin		D. I. Perianu,	str. Belvedere, 3	
C. S. Constante	str. Gramont	avocat		
A. A. Costin		Al. I. Popescu	Poșta Centrală	
		I. G. Popescu		
Gabriel Dichter		slt. artilerie		
G. Dobrovici	bd. Colței, 44	L. Popovici	șos. col. Mihai	
Inginer			Ghica, 3	

I. Donev	str. Griviței, 30	d-na Gisela Popper	str. Rahovei, 21
Pandele Durmis comerciant		Slt. artilerie Gr. Protopopescu	
Victor Eftimiu		d-na Raicovici- ceanu-Fulmen	
Locot. Epure	str. Dulgheri, 24	C. Rădescu	str. Oțetari, 6
Flaislen, cons.	str. Regală, 11	Dr. C. Robin	str. I. C. Bră- tianu, 5
Curtea de Apel			
Fotescu		C. Rusu - Abrudeanu	
D. Eftimiu Fu- ragi, comerciant	pas. Vilagros, 16	Maior C. Scia	str. Costache Negri, 9
Ștefan (Stoian)	(Adevărul)	C. D. Stănciu- lescu, student	str. Vasile Lascăr, 114
Georgescu			
Ion Giuglea	str. Elefterie Nou, 4	St. Steliu	
C. D. Hogeia		Dr. Eraclie Sterian	str. Bibescu Vodă
Leontin Iliescu		Contra amiral Vasile Urseanu	str. Săgeții, 11
Paul Ionescu, funcționar CFR	str. Dulgheri, 2	H. Valentin funcționar	str. Sărindar
d-na E. Kretzalis	str. 13 septem- brie, 125	I. Vineș, ofici- ant superior	Poșta Centrală
C. Kutschneker	str. Mămulari, 24	L. Vornea, li- cențiat în drept	str. Sărindar
Funcționar		Zamfiropol - Kretzalis	str. 13 septem- brie, 125
d-na Ana Marcu Holda		Daniil Zograf, comerciant	str. Doamnei, 6
A. Mărășescu, Proprietar	Institut Asociația		

Provincia

<i>Caracal</i>		<i>Iași</i>
Lt. Marinescu		A. Zeneanu, telegrafist
Lt. Negreanu		I. Tițu, șef stație meteorologică
<i>Câmpina</i>		com. Glăvănești
V. Tintorescu inginer de mine		

Clucereasa, jud. Muşcel

Chr. Opreşanu

Codăieşti, jud. Vaslui

George Vasiliu,

Învăţător

*Constanţa*Fr. Bruteanu, str. Ovidiu, 25
funcţionar bis

A.Micu Naftaly

N.R.Urdăreanu,

Locotenent

N. H.

Vechiulescu

Craiova

Petre Chiţu,

Deputat

C. Fortunescu, str. Unirii

Professor

Henri Laugier, str. Ştirbei, 7

locotenent

Stan Nicolau, str. Neptun, 18

Funcţionar

St. Pleşoianu,

lt. artilerie

d-na Stella

Poenaru

H. Zuckermann,

Funcţionar

*Galaţi*N. Dimitriu, Docurile Galaţi
funcţionarAr. Marinescu, Docurile Galaţi
funcţionar*Ianca, jud. Brăila*

N. G. Cartianu,

Avocet

Moineşti

S. Leventer

Piteşti

Th.C.Rădulescu

inginer

*Ploieşti*C. Pârvulescu, str. Călăraşi
funcţionar

Ştefan Popescu

Segarcea, jud. Dolj

I. Stamatescu Gara Segarcea

*Sinaia*Ştefan Pavlov,
oficiant*Târgu-Jiu*

N. D. Ioneanu

Transilvania

I. Corbu Bistriţa

Gavril Todica Algyogy

Turnu Măgurele

P. Danielescu

inginer

Turnu Severin

Magnus

Băileanu

M. Hergot,

profesor

L. Popovici, Str. Adrian, 122

funcţionar

Com. Vlădila, jud. Romanaţi

N. I. moşia Frăsinet

Gârliceanu,
administrator

La sfârșitul listei [17] se publică:

COMITETUL

Președinte d. Contra-amiral Urseanu.

Vice Președinte d. Căpitan comandor Cătuneanu, directorul institutului geografic al armatei.

Secretar, d. Victor Anestin.

Casier, d. avocat M. Negreanu.

Membri. D-nii maior C. Sclia, șef de serviciu la institutul armatei, W. Pauly, P. Chițu, deputat; locotenent de marină Negulescu, Sterie Mihăileanu, Al. Andreescu, Al. Zeneanu (Iași), lt. Urdăreanu (Constanța) și I. Corbu (Bistrița – Transilvania).

Unii dintre membrii Societății Astronomice Române “Flammarion” erau și membri ai SAF. Îi publicăm mai jos în ordinea admiterii la SAF, așa cum figurează în evidențele acestei societăți, anul admiterii fiind înscris în paranteza de la urmă:

CHIȚU (PIERRE), avocat, à Craïova. (1895)

FLAISLEN, conseiller à la Cour d’Appel, à Bucarest. (1895)

NĂSTUREL (le colonel PETRE), Directeur de l’artillerie au ministère de la guerre de Roumanie, ancien élève de l’école d’application de Fontainebleau, 112, calea Vacaresti, à Bucarest. (1897)

PAULY (W.), 98, str. Labirint, à Bucarest; strada Militari, 33, à Bucarest. (1898)

COSTIN (A. A.), 25, rue Grivitză; magistrat, 16, chaussée Bonaparte à Bucarest. (1901)

MESCHELSOHN (LAZAR – J.), rédacteur en chef de la revue roumaine *Les Progrès des Sciences*, 188, rue Calarasilor, à Bucarest. (1904)

SAMFIROPOULO-CRETZALIS (ARISTIDE), 125, strada 13 Sept., à Bucarest. (1905)

ANESTIN (VICTOR), publiciste, strada Rosca, 3, à Bucarest. (1905)

TODICA (GABRIEL), comptable, à Algyogy (Hongrie). (1905)

BOERESCO (M^{le} EUPHROSINE), str. Armeneasca, 25, à Bucarest; str. Clemenzei, 5, à Bucarest. (1906)

SCLIA (le commandant COSTANT L.), sous-directeur de l’Institut géographique de l’armée roumaine, à Bucarest; (Le lieutenant-colonel CONSTANT L.) du 15e régiment d’artillerie, 9, rue Costache Negri à Bucarest. (1906)

ARBURE, ZAMFIR C., chef du Bureau statistique de la Mairie, str. Dragos Voda, 21 à Bucarest. (1906)

CORBU, (J.), à Besztercze, Comitatshaus (Hongrie). (1907)

ANESTIN (Mme HÉLÈNE), str. Rosca, 3 à Bucarest (1907)

NEGREANU, avocat, str. Episcopiei 1, à Bucarest; 28, str. Lueger, à Bucarest. (1907)

PARVULESCU (CONSTANTIN), strada Calarasilor, 13, Ploiesti. (1909)

STERIAN (le docteur ERACLIE), 22, strada Bibescu Voda, à Bucarest. (1912)

IONIANOU (NICOLAS D.), chef de bureau des poids et mesures, str. Stefan cel Mare 9, à Giurgiu. (1913)

Nu știm dacă SAR “Flammarion” a avut și alți membri decât cei care figurează în lista de mai sus, dar în paginile revistei ORION, printre colaboratori, au apărut mulți astronomi amatori, unii dintre aceștia fiind și membri ai SAF:

CALUDE (DEMETRE), strada Gradina Publica, 7, à Tecuci. (1909)

DAÎMAQUA (VICTOR), étudiant au Lycée Trajan, 75, rue Unirea, à Turnu Séverin. (1910)

CONSTANTINESCO (GOU.), 19, boulevard Carol 1er, à Turnu Séverin. (1910)

PETRESCOU (OVIDE), étudiant, rue Decebal, 40, à Turnu Séverin. (1910)

ROSETTI - BALANESCO (JEAN), Dionisie, 60, à Bucarest. (1912)

CALUSARU DIMITRIE, instituteur, Padureni–Putna, off. Marasesti, (1919)

Chiar după sistarea revistei **Orion** în 1912, activitatea membrilor Societății, respectiv a colaboratorilor revistei se poate urmări până în 1916 în paginile **Ziarului Științelor Populare și al Călătoriilor – ZȘPC** -al cărui director a fost Victor Anestin. Larga antrenare a astronomilor amatori din România pentru efectuarea de observații s-a dovedit mai ales cu ocazia eclipsei de Soare din 8/21 august 1914, rezultatele obținute de aceștia ocupând spații largi în acel săptămânal, o sinteză a lor putând fi citită în [6].

Președintele Societății, contra-amiralul Vasile Urseanu (1848-1926), va avea un rol important în viața și activitatea ei, prin faptul că își va construi în curând un observator astronomic în propria locuință situată pe bd. Colței (actualul bulevard Lascăr Catargiu) dotat cu o lunetă Zeiss cu obiectivul de 150 mm, instalată sub o cupolă cu diametrul de 5 m, observator inaugurat în 1910 [9], pe care-l va pune la dispoziția astronomilor amatori, iar secretarul ei - și de fapt promotorul acestei societăți - Victor Anestin, era directorul revistei **Orion**.

SAR “Flammarion” era a 29-a societate astronomică din lume. Înaintea ei se înființaseră:

Royal Astronomical Society (Londra), 1820; 669 membri.
Leeds Astronomical Society (Londra), 1862; 71 membri.
Astronomical Society of Chicago, 1862; 54 membri.
Astronomische Gesellschaft (Lipsca), 1865; 381 membri.
Societa degli spettroscopisti italiani (Palermo - 1871, Roma - 1879, Catania - 1899); 30 membri.
Liverpool Astronomical Society, 1881; 70 membri.
Société scientifique Flammarion (Marsilia), 1884.
American Astronomical Society (Brooklyn), 1885.
Société astronomique de France (Paris), 1887, **5000 membri**.
Cerc al amatorilor de fizică și astronomie (Nijni Novgorod), 1888.
Urania (Berlin), 1888.
Astronomical Society of the Pacific (San Francisco), 1889, 250 membri.
British Astronomical Association (Londra), 1890.
Societatea astronomică rusă (Petersburg), 1890, 300 membri.
Royal Astronomical Society of Canada (Toronto), 1890, 200 membri.
Vereinigung von Freunden der astronomische und Kosmischen Physik (Berlin), 1891, câteva sute de membri.
Astronomical Society of Wales (Cardiff), 1894, 160 membri.
Société belge d'astronomie (Bruxelles), 1895, 900 membri.
Verein von Freunden der Treptow Sternwarte (Treptow, lângă Berlin), 1896.
Astronomical and Astrophysical Society of America (Madison), 1899, 187 membri.
Sociedad astronomica de Mexico (Mexic), 1902, 580 membri.
Nederlandsche Vereeniging voor Wear en Sterrenkunde (Haga), 1903.
Manchester Astronomical Society (Manchester), 1903, 115 membri.
Astronomical Society of Newcastle upon Tyne, 1904.
Wanganui Astronomical Society, (Wanganui, Noua Zeelandă), 1904.
Société astronomique de Port – au – Prince (Haiti), 1905, 25 membri.
Société d'astronomie d'Anvers, 1905, 84 membri.
Societa astronomica italiana (Roma), 1906. [18].

SAR “Flammarion” reușește să-i adune pe toți astronomii amatori din țară, Anestin coordonându-le activitatea și încurajându-i prin publicarea observațiilor și a unor materiale elaborate de către aceștia. Ea s-a bucurat de aprecieri deosebite, de exemplu din partea președintelui SAF H. Deslandres care, în ședința SAF din 4 decembrie 1907, anunțând constituirea SAR “Flammarion“, a adăugat: “*Întemeietorul acestei societăți este d. Victor Anestin, directorul revistei “Orion” și societatea are ca organ această revistă mensuală ilustrată, scrisă în limba românească și destinată să popularizeze*

astronomia în România. Trimitem cele mai vii urări acestei noi grupări astronomice. Faptul că ea s-a întemeiat sub înaltul patronaj al d-lui Camille Flammarion este un bun augur pentru viitor.” Și Leo Brenner, directorul observatorului “Manora Sternwarte” de la Lussinpiccolo (Istria) consacră revistei și societății un întreg articol, în care spune printre altele: “*Deoarece printre întemeietorii acelei societăți se află și d. W. Pauly, cel mai dibaci și mai muncitor, și cel mai cu succes observator din România, se poate aștepta ca societatea astronomică română să facă încetul cu încetul onoare patriei sale*”. [20].

Despre activitatea SAR “Flammarion” avem puține date. Se preconiza ca activitatea ei să fie reluată la începutul lunii noiembrie 1908, până atunci majoritatea membrilor din comitet lipsind din Capitală. Apoi, în 1911, reîncepându-se activitatea ei, în ședința din 18 noiembrie s-a ales un comitet provizoriu, compus din d-nii: Sterie Michăileanu, inspector la CFR, Al. Andreescu, licențiat în științele fizico-chimice, căpitan R. Urdăreanu, casier, I. Corbu, D. Calude, Al. Anestin, publicist și V. Anestin, secretar al Societății. S-au votat statutele, simplificându-se cele vechi, și s-au luat dispoziții pentru adunări în care să se facă astronomie observațională, ceea ce s-a și întâmplat în ședința din 25 noiembrie. [16]. Nu este clar cât a dăinuit această societate, căci după sistarea revistei **Orion**, nu mai avem informații. I. C. Sîngiorzan o consideră dizolvată de fapt pe la 1912 [13]. Totuși L’Astronomie, *Bulletin de la Société Astronomique de France* o menține însă printre “societățile corespondente” până în 1926.

Să revenim acum la revista **Orion**, prima revistă de astronomie populară din România și a 13-a din lume. În ordinea vechimii, apăruseră înainte: **Astronomische Nachrichten** (Kiel), **Astronomische Mitteilungen** (Zürich), **Sirius** (Colonia), **Jornal de ciencias mathematicas e astronomicas** (Porto), **The Observatory** (Greenwich), **Ciel et Terre** (Bruxelles), **Bulletin astronomique** (Observatoire de Paris), **The Astronomical Journal** (Wellesley Hills, SUA), **Popular Astronomy** (Northfield, SUA), **The Astrophysical Journal** (San Francisco), **Astronomische Rundschau** (Lussinpiccolo), **Astrofilo** (Milan). [18].

Înainte de apariția primului număr al revistei, Anestin îi trimite lui Flammarion o scrisoare prin care îi anunța punerea la cale a unei societăți astronomice în România care să poarte numele acestui ilustru astronom și întemeierea unei modeste reviste pentru popularizarea astronomiei. Răspunsul lui Flammarion a venit în 5 octombrie 1907, din care spicuim: “*Să nu vă ascundeți însă, scumpe domnule Anestin, că întreprindeți o operă grea, care va oblige la o perseverență constantă și neobosită. E mai ușor să întemeiezi o societate, decât să-i asiguri viața ei. Vă veți lovi de mii*

de piedici, mai mult sau mai puțin neprevăzute. Iubirea dv. pentru știință și energia dv. vor triumfa însă. Societatea dv. se ridică sub cele mai frumoase auspicii.[...]. Curaj, deci. Opera d-v. va avea aripi: sic itur ad astra.” [11].

Apariția revistei a fost salutăată de multe persoane din țară și din străinătate. Iată două mesaje: *“Vă mulțumesc pentru “Orion”, l-am citit cu mare interes. Când cu șederea mea în România, acum 29 de ani, știam destul de bine românește și am constatat cu plăcere că nu am uitat totul. Am citit tot cu plăcere că voiți să întemeiați o societate astronomică și un observator. Visul nu e nerealizabil. În România sunt destule persoane bogate și patriote, care ar imita poate exemplul baronului Sina, care a dăruit Atenei un observator”, scrie Leo Brenner. “Publicația dv. îmi pare bine înțeleasă, dar nu pot să o judec decât după modul cum e aranjată și după cuvintele de origine latină, fiindu-mi peste puțină să urmăresc textul complet. Orice operă de propagandă este o operă de progres și imputarea ce se poate adresa marilor buletine ale societăților savante, este aceea că nu sunt cu totul la îndemâna publicului. “Orion” pare că vrea să înlăture acest neajuns”, scrie Leon Dumas, autorul mai multor scrieri de fizică, meteorologie și astronomie. [12].*

Cu apariție regulată între septembrie 1907 – octombrie 1912, cele peste 1000 de pagini publicate în acest interval scot în evidență titanica muncă depusă de Anestin pentru a pune în fața cititorilor revistei astronomia din trecut, dar mai ales din prezent, cu preocupările și realizările astronomilor de pretutindeni în largirea cunoașterii lumii înconjurătoare, ilustrată cu numeroase și interesante imagini. Dar în același timp **Orion** oglindește legătura sa cu astronomii amatori, cei mai mulți reuniți în SAR “Flammarion”, cu care Anestin va corespunda în paginile revistei, le va da sfaturi și îndrumări, îi va încuraja publicându-le observațiile și articolele.

Conținutul revistei era deosebit de variat, iar ca nivel ea era similară revistelor de popularizare a astronomiei din alte țări, contemporane ei. Cele mai multe pagini sunt consacrate articolelor, teoretice și cu caracter aplicativ. Primele sunt mai numeroase și abordează o gamă largă de probleme, sistemul solar ocupând un loc de frunte. Se dă o deosebită atenție urmării activității solare și influenței acesteia asupra Pământului. Tuturor planetelor le sunt rezervate spații largi, nefiind omisă nici enigmatică planetă transneptuniană, care va fi descoperită abia în 1930, precum și asteroizilor, denumiți “piticii sistemului solar”. Dintre planete, un prim loc îl ocupă Marte, prin noutățile privind detaliile suprafeței sale, dar mai ales prin îndrăznețele ipoteze referitoare la existența vieții. Jupiter, colosul sistemului solar, își descoperă o lume a sateliților din ce în ce mai numeroasă. Saturn, cu spectaculosul său sistem de inele, constituia una dintre atracțiile cititorilor –

observatori. Cele mai frecvente probleme referitoare la planeta noastră sunt mișcările acesteia și mișcările scoarței – cutremurele. O bună parte dintre articole este consacrată cometelor – “vagabondele cerului”, care în acea perioadă au fost numeroase și atrăgeau atenția prin spectaculozitatea lor, printre acestea înscriindu-se și cometa Halley.

Un spațiu mai restrâns este acordat lumii siderale, subiectele abordate tratând însă o multitudine de aspecte ale acestei lumi: stelele ca obiecte individuale, cu toate caracteristicile lor: fizice, chimice, evolutive, diversitatea materiei organizate; grupările de stele: stele duble, triple, multiple, curenți stelari, galaxii; materia neorganizată, Universul, cosmosul.

Nici marii astronomi ai timpului nu sunt neglijăți, biografiile multora dintre aceștia fiind publicate în paginile revistei.

Toate aceste materiale țin de cultura generală astronomică și ele sunt prezentate într-un mod accesibil oricărui cititor cu o instruire medie.

Articolele cu caracter practic sunt cele care oferă astronomilor amatori sfaturi utile pentru ca ei să poată observa corpurile cerești din sistemul solar (planete, sateliți ai acestora, asteroizi, bolizi, comete) și din afara lui (stele variabile, nove), precum și unele fenomene astronomice (eclipse, tranzituri, ocultații), sfaturi prezentate cu multă minuțiozitate (*Sfaturi pentru amatorii astronomiei*). Efemeridele astronomice publicate în cadrul rubricii “Lumea cerească” vin să întrească aceste sfaturi și sunt un prețios auxiliar pentru cititorul – observator. Ea este permanent ilustrată prin hărțile cerești corespunzătoare lunii respective la o anumită oră din noapte. O bogată iconografie însoțește de asemenea și articolele, numărul figurilor ridicându-se la 118.

Revista **Orion** nu a fost numai un manual de astronomie prezentat într-o formă atractivă, fără a pierde însă din rigurozitatea științifică. Deoarece cercetarea astronomică duce permanent la noi descoperiri și interpretări, rubrica “Noutăți astronomice” ținea cititorul la zi cu acestea, dar și cu aspecte din lumea astronomilor și observatoarelor astronomice.

O secțiune aparte ar constitui-o observațiile efectuate de amatorii români și străini, deși o parte dintre acestea nu sunt publicate separat, făcând corp comun cu articolele în care figurează. Numărul articolelor speciale de observații se ridică la 80. Observațiile realizate de cititorii revistei au fost efectuate fie cu ochii liberi, fie cu lunetele proprii ale amatorilor sau cercurilor de amatori (s-a publicat lista celor 17 posesori de lunete din România) sau la Observatorul Astronomic “Amiral Urseanu” din București.

Rubrica “Bibliografii” recenzează cărți și reviste apărute în străinătate și în țară, uneori enunțându-se doar titlul acestora. Ea face dovada că biblioteca revistei, poate aceeași cu biblioteca lui Anestin, era bine

aprovizionată cu ceea ce apărea în domeniul astronomiei în multe țări ale lumii. În plus, ce surse de primă mână au stat la baza elaborării materialelor din **Orion**. Descoperim în această rubrică, că în publicația **Astronomischer Jahresbericht** a fost trecută în rândul revistelor și **Orion**, iar principalele articole apărute în ea în cursul anului 1908, au fost rezumate cu multă conștiinciozitate, fiind semnalate înființarea Observatorului Astronomic “Amiral Urseanu” și unele observații astronomice. Revista este recomandată celor ce vor să se ție în curent cu tot ceea ce privește astronomia din lumea întreagă, și este citată de câte ori s-a ocupat cu comentarea unei scrieri. [5].

Desigur publicațiile recenzate sau semnalate în această rubrică erau obținute mai ales prin schimb cu revista **Orion**, sau din donații, printre acestea fiind și scrierea lui Șt. Hepites “*O primă încercare asupra lucrărilor astronomice din România, până la finele secolului al XIX-lea*”.

Numeroși colaboratori au contribuit la bunul mers al revistei cu articole, recenzii, efemeride și observații. Ei au depus mult elan, energie și talent pentru a ține revista la curent cu ultimele noutăți din domeniul științei cerului, au contribuit la formarea unei culturi generale de astronomie și i-au inițiat pe cititori în tainele astronomiei practice. Dintre aceștia, steaua de mărimea întâi a fost Victor Anestin care a prelucrat numeroase articole din publicațiile străine ale vremii, a făcut traduceri, observații, a dat sfaturi astronomilor amatori, a stabilit legături cu astronomii din alte țări, a sprijinit revista prin munca sa, având satisfacția că a reușit să scoată în țara noastră o revistă pur astronomică, ceea ce nu exista în alte țări europene (Austro – Ungaria, Portugalia, Olanda, Elveția, Danemarca, țările din Peninsula Balcanică). [8].

“Orion se menține mai mult mulțumită abonamentelor și nici capital nu are, deoarece nu a fost și nu va fi o revistă de speculă. Acei care cred că facem un serviciu culturii noastre ne vor ajuta” [10]. Abonați la **Orion** erau membrii SAF “Flammarion”, 14 membrii ai SAF : Șt. Hepites, generalul Iannescu, dr. Istrati (1897); Octav A. Lecca (1899); G. O. Gârbea, Caterina

Stratilesco (1900); C. Mănciulescu, Șt. Murat (1904); I. G. Lebadă, Jules Borel (1905); inginerii Pandele Ionescu (1906) și Const. Ciogolea (1907) din București, iar din Craiova: G. Mileticiu (1899) și G. Orman (1902), precum și mulți alții, dintre care vom cita câteva personalități cunoscute: scriitorii Duiliu Zamfirescu și Mihail Sadoveanu, dr. Cantacuzino, dr. Minovici, arh. Berendey, prof. Otescu. Un important sprijin l-a acordat Spiru Haret, ministrul Instrucțiunii Publice de atunci care, găsind că revista Orion oricât de modestă ar fi, tot corespunde unei necesități, a dispus abonarea cu aceasta a bibliotecilor școlilor secundare din țară.

Din nefericire numărul 2 din anul VI (octombrie 1912) este ultimul

care vede lumina tiparului. Încercarea de reluare a publicării revistei [**“Orion** va reapare în luna mai”, **ZȘPC** XIV(1913-1914), **26**] a eșuat. Anestin își va continua munca dezinteresată și plină de dăruire ca director al **ZȘPC**, dar și această publicație este sistată în timpul primului război mondial, la sfârșitul căruia se produce și dispariția sa fizică.

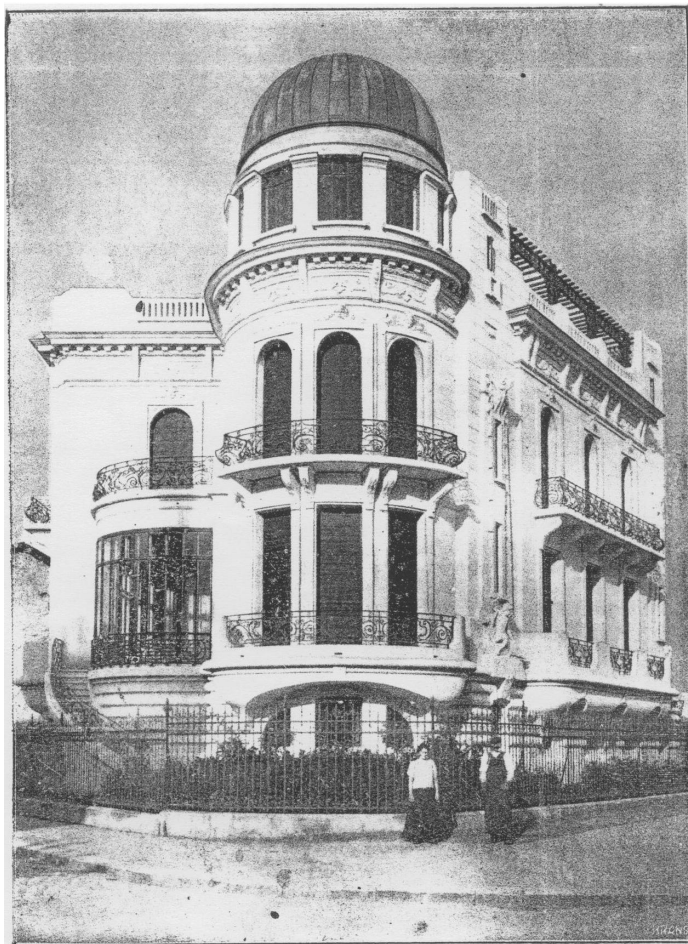
Dincolo de rolul jucat în epocă, **Orion** rămâne peste ani o importantă sursă de informații pentru astronomia românească, cum de altfel prevăzuse Anestin în finalul unui articol: *“Scriem aceste rânduri căci știm că ele vor rămâne și vor fi citite nu numai acum, dar și peste zeci de ani, când vor fi necesare aceleia care va întreprinde un studiu istoric asupra începutului astronomiei în țara noastră”*. [4].

SAF “Flammarion” și **Orion** sunt doar două realizări majore din vasta activitate a lui Anestin (o schițare a acesteia este dată în [7]), acestea fiind înscrise pe o placă comemorativă din incinta Observatorului Astronomic “Vasile Urseanu”:

*LUI VICTOR ANESTIN (1875-1918), PASIONAT POPULARIZATOR AL ASTRONOMIEI, DIRECTORUL REVISTEI “ORION” (1907-1912) CARE ALĂTURI DE AMIRALUL VASILE URSEANU A ÎNFIINȚAT ÎN 1908 PRIMA SOCIETATE ASTRONOMICĂ ROMÂNĂ
LA 50 DE ANI DE LA MOARTEA SA 7 noiembrie 1968*

Victor Anestin

Observatorul Astronomic „Amiral Urseanu” din București

Bibliografie

- [1] * * * *Adunarea generală a Societății Astronomice Române*, în **Orion**, I(1907- 1908), 7, pp. 216-218.

-
- [2] Anestin, Victor, *O societate de astronomie populară în București*, în **Foaia Populară**, V(1902), 5, pp. 4-5.
- [3] idem, *Societatea astronomică română "Flammarion"*, în **Orion**, I(1907-1908), 6, pp. 155-156.
- [4] idem, *Un astronom român*, în **Orion**, V(1911-1912), 10, pp. 148-149.
- [5] * * * *Astronomischer Jahresbericht*, în **Orion**, II(1908-1909), 17-18, pp. 167-168; III(1909-1910), 11, p. 161.
- [6] Botez, Elvira, *The Solar Eclipse of the August 8/21, 1914 Reflected in Romanian Media of the Time*, în **Romanian Astronomical Journal**, VI(1996) suppl. pp. 113-115.
- [7] idem, Victor Anestin (1875-1918). *Un iubitor al cerului*, în **Academica**, V, 12(60), octombrie 1995, p. 31.
- [8] * * * *Către cititori*, în **Orion**, I(1907-1908), 12, p. 169.
- [9] * * * *Observatorul Societății astronomice române*, în **Orion**, II(1908-1909), 15-16, p. 155.
- [10] * * * **Orion**, II(1908-1909), 2, p. 32.
- [11] "Orion", *Scrisoarea d-lui Camille Flammarion*, în **Orion**, I(1907-1908), 3, pp. 57-58.
- [12] idem, *Succesul revistei „Orion”*, în **Orion**, I(1907-1908), 5, pp. 150-151.
- [13] Sîngiorzan, Ion Corvin, *La première société astronomique roumaine et ses fondateurs*, în **Noesis**, Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Philosophie des Sciences, II(1974), pp. 211-217.
- [14] * * * *Societatea astronomică din România*, în **Orion**, I(1907-1908), 1, p. 11.
- [15] * * * *Societatea astronomică română "Flammarion"*, în **Orion**, I(1907-1908), 5, pp. 121-123.
- [16] * * * *Societatea astronomică română "Flammarion"*, în **Orion**, V(1911-1912), 3-4, pp. 46-47.
- [17] * * * *Societatea Astronomică Română "Flammarion" Lista membrilor*, în **Orion**, I(1907-1908), 10, pp. 308-310.
- [18] * * * *Societățile și revistele astronomice străine*, în **Orion**, I(1907-1908), 6, pp. 173-175.
- [19] * * * *Statutele Societății Astronomice Române "Flammarion"*, în **Orion**, I(1907-1908), 8, pp. 223-226.
- [20] * * * *Vești bune pentru societatea noastră*, în **Orion**, I(1907-1908), 6, pp. 181-182.